

מדת האהבה השרויה בגשמת הצדיקים היא פוללת את כל הברואים כלם, ואינה מוציאה מן הכלל שום דבר, ולא שום עם ולשון. ואפלו עמלק אינו נמחה כי-אם מתחת השמים, אכל על ידי הזכר מתעלה הוא לשרש הטוב אשר הוא מעל לשמים, ונכלל הכל באהבה העליונה. אלא שצריך לזכור גדול וטהרה עצומה ליחוד נשגב זה.

11 " וזכור את אשר עשה לך עמלק. הזכירה היא שייכות ודבקות בדבר. לעומתה, השכחה היא טומאה... שכחה היא ניתוק ופירוד. אדם בריא נמצא במצב של דבקות, של אחריות. כשיש שלמות-הדברים נמשכים וקיימים, לא נשכחים, לא נפרדים ולא מנותקים.

זהו המובן העמוק של 'ואתם הדבקים בדי אלקיכם ולא נפרדים'. לעומת זה יש פסוק בתהלים שיגויים שכחי אלקים... ואנחנו - אשרינו מה טוב חלקנו - אנו דבקים, שייכים ומקושרים. וכן מזכירים בתפילה של מוצאי-שבת 'ומדבקים בןאֶתְד'... הזכירות הזאת שייכת למהות הטבע שלנו, לשלמות החיוניות שלנו.

יש הבחנה הלכתית בין שבעת עממים ועמלק... בהתחלה מוזכרים שבעה עממים ואחר-כך רק שישה. הגרגשי ברח... נשאר שישה עממים עובדי עבודה-זרה בארצנו. יהושע הודיע: אם אתם רוצים לברוח - אתם יכולים, ואם לאו - אתם יכולים להישאר בארץ בתנאי שלא תעבדו עבודה-זרה (ירושלמי שביעית נ, א)... אצל עמלק לא נזכר שום דבר בענין עבודה-זרה... פה יש ניגוד יסודי ואבסולוטי ששייך לסדר האנושיות בעולם. כמו שיש חלק מיוחד באנושיות, 'חלק די עמו'... כך יש חלק מן האנושיות שביסוד הבריאה שלו הוא ניגוד גמור לינצח ישראל, 'ראשית גויים עמלק'... אין כאן ענין פוליטי אלא ניגוד מציאותי...

מן התכונה הטבעית שלנו של זכירת קודשא-בריך-הוא... נמשך וזכור את אשר עשה לך עמלק. זה אינו ענין פרטי וזמני, אלא התנגשות עצמית ונשמתית... ריבונו של עולם מחנך אותנו וזכור... לא תשכח. שלילת השכחה מעיקרה, עקירת השכחה מיסודה... "זכור בפה, לא תשכח בלב (עי"פ מגילה יח ע"א)..."
(שיחות הרב צבי יהודה הכהן קוק, מועדים אי עמי 285-280)

1 "ויאמר די אל משה: כתב זאת זכרון בספר ושם באזני הושע, כי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים" (שמות יז, ד)
"והנה בהנים די א-להיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר די א-להיך נתן לך נחלה לרשתה - ותמחה את זכר עמלק מתחת השמים. לא תשכח" (דברים כה, יט)

2 "בששוכחים את מהות הנשמה העצמית... הכל נעשה מערבב ומספספ... ודבר זה נוהג בין באיש יחידי, בין בעם שלם, בין בכל האנושיות, בין בתקון כל התנועה כלה - שקלוקלה בא תמיד ממה שהיא שוכחת את עצמה..."
(הראי"ה קוק, אורות התשובה, טו; י)
"אם גזע את גדלתנו- אז יודעים אנו את עצמנו, ואם נשפח את גדלתנו- אנו שוכחים את עצמנו, ועם שישפח את עצמו בודאי הוא קטן ושפל. רק בשכחת עצמנו הננו נשארים קטנים ושפלים, ושכחת עצמנו היא שכחת גדלתנו..."
(הראי"ה קוק, אורות, אורות התחיה; ה)

[2] "כל מה שנטית הקודש הולכת ומתרבה באדם - אחדות הרעיון ואיחוד כל הכוחות כולם מתחזקים בו, ועל ידי האחדות יש קישור עצום לכל מחשבה שבאוצר רוחו אל כלל המחשבות כולן, ואין השכחה שולטת בו. ובריוחוק משאיפת הקדושה מתפזרים הרעיונות והכוחות, וממילא כל מחשבה מטשטשת אחת את חברתה ודוחה אותה, והשכחה מתגברת. ובמחנת עמלק יתבטל כח השכחה מן העולם. מזה יתמחה את זכר עמלקי - אז ילא תשכחי. כי בקהיות השם שלם והפסא שלם הכל הוא אחדות מקושרת בתכלית..." (הראייה קוק, שמונה קבצים, א; תשיח)

[3] "...והנה יראשית גויים עמלקי (נמדבר בך, ט), שהוא בחינת עורף דקליפה. ולכן נקרא עמלקי - עיים מלייק, שמליקה מן העורף. וביאור הענין: כי מעלת ישראל יכי עם קשה עורף הואי, שלכן ביקש משה יוסלחתי, שהם מבחינת עורף דקדושה, שיש להם התגברות בחינת יאחרי הוייה ילכו (הושע יא, ט), שיכולים לכוף את הלב בשבירת התאוות וכבישתן ולעמוד נגד כל מונע בהתגברות ובחוזק. ונקרא בחינת יעורף, שהעורף הוא המחבר ומקשר המוחין שבראש להיות להם התפשטות בגוף, שעל ידי זה נמשך אל הלב להטות לבב האיש ולהפכו מן הקיפך אל הקיפך לגמרי, מאחר שמגילוי בחינת יאחרי די יבוא אחר-כך לגילוי בחינת פנימיות כו'. וזה לעומת זה (קהלת ז, יד) הוא בחינת עמלק, הוא עורף הקשה שבקליפה, דהיינו: שגם אם לבבו יבין בעבודת די שכך יאתה כו' - לא די שאינו מכריח את לבו לכופו ולהטותו לאהבת די, אלא אף גם זאת שעושה הקיפך לגמרי. וזהו יזינג בך כל הנחשלים אחרך דייקא... והנה זו היא רק בחינת חוצפה, בלי טעם ובלי דעת, שעושה הקיפך מן הדעת. וזהו לשון יעמלקי, עיים מלייק, שהוא בחינת מליקה וכריחה ממול העורף דקדושה, שהוא המכרית ומפסיק הקשר וההתחברות שבין הראש ומוחין להתפשטותם בלב. וכך היה עמלק, שידע וראה את כל הניסים שנעשו לישראל, ואף על פי כן מלאו לבו לגשת איתם למלחמה..." (אדמו"ר רבי שניאור זלמן מלאדי, תורה אור, תצוה-זכור)

[4] "...מה שרצה עמלק להזיק את ישראל... כיון שצינו את היורה (תנחומא כי תצא ט) והרים יד בהם נכנס בלב רבים החשש שגם רבים-עמים אחרים ישלחו בהם יד עיי שנאתם, ועיקר השנאה של אומות העולם באה רק מכח מעשי התורה, שעיי מעשי התורה אנו מובדלים מהם... וכיון שחשו שמא על ידי המעשים, המוגדרים הרבה עיי התורה, תגדל שנאת האומות, אז - אעיי שהיתה האמונה חזקה אצלם - עם כל זה נכנסה בלב איזו נטיה לחפוף בפריקת עול המעשים, אעיי שבחרו בדרך אמונה, אלא שלא היה זה מצד עצמם, שבעצם רצו לדבוק בהתורה, אלא שחשו שכשם שעמלק נלחם עימם, כן יבואו עוד אומות אחרות להתגרות בהם, ועיי התורה יגרום קנאה ותגבורת השנאה עליהם..." (הראייה קוק, דרוש לפרשת זכור תרנ"ד)

[5] "...רבי יהודה אומר: שלש מצוות נצטוו ישראל בקניסתו לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. ואיני יודע איזה מהן תחלה, כשהוא אומר יפי נד על פס זה מלחמה לדי בעמלקי (שמות יז) הוי אומר להעמיד להם מלך תחלה. ואין יפסא אלא מלך, ויולמר: אם נא מצאתי חן בעיניך, די, נלך נא די בקרבנו פי עם קשה ערף הוא, וסלחתי לעוננו ולחטאתנו ויחלתנו" (שמות לד, ט)

שָׁאָמַר: וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ד' לְמֶלֶךְ (דברי-הימים-א כט). וַעֲדָן אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לְהַכְרִית זָרְעוֹ שֶׁל עֲמֶלֶק תִּחְלָה וְאִם לְבָנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה תִּחְלָה, כְּשֶׁהוּא אֹמֵר וַיְהִיחַ לְכֶם מִכָּל אוֹיְבֵיכֶם וְגו' - וַיְהִי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ד' וְגו' (דברים יב, י-יא), הֲוֵי אֹמֵר לְהַכְרִית זָרְעוֹ שֶׁל עֲמֶלֶק תִּחְלָה. וְכֹן בְּדוֹד הוּא אֹמֵר: וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּבֵיתוֹ, וַד' הֵנִיחַ לוֹ מִסְבֵּיב (שמואל-ב ז). וְכִתִּיב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא, רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְגו' (סנהדרין כ ע"ב)

"וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה, עַל רֵיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתֵּם אֶת ד' לֵאמֹר: הֲיֵשׁ ד' בְּקֶרְבְּנוֹ אִם אֵין? וַיָּבֵא עֲמֶלֶק וַיִּלְחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִים" (שמות יז, ז-ח)

"...ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזומן בכל עת לפורענות"

(רש"י לבמדבר כא, א)

[6] "...נראה לי בסייעתא דשמיא שצריך להכרית זרעו של עמלק קודם בְּנֵן בית-המקדש, על פי מה שאמרו במדרש תנחומא פרשת כי-תצא יְמֵשֶׁל למה הדבר דומה? לְמֶלֶךְ שֶׁהִיָּה לוֹ כֶּרֶם וְהִקִּיפוּ גֹדֵר, וְהוֹשִׁיב בוֹ הַמֶּלֶךְ כֶּלֶב. אִמַר הַמֶּלֶךְ: כֹּל מִי שֶׁיָּבֹא וַיִּפְרוֹץ הַגֹּדֵר יִשְׁכְּנוּ הַכֶּלֶב. לִימִים בָּא בְנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וַיִּפְרָץ הַגֹּדֵר וְנִשְׁכַּח הַכֶּלֶב, כֹּל זְמַן שֶׁהִיָּה הַמֶּלֶךְ מִבְּקֵשׁ לְהַזְכִּיר חֲטָא שֶׁל בְּנוֹ שֶׁפָּרַץ הַגֹּדֵר אֹמֵר לוֹ יִזְכֹּר אֶתְּהָ אֵיךְ נִשְׁךְ אוֹתְךָ הַכֶּלֶב? כִּךְ כֹּל זְמַן שֶׁהִקְבִּיָּה מִבְּקֵשׁ לְהַזְכִּיר חֲטָאָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲטָאוּ בְּרַפִּידִים, שָׁאָמַר וַיְהִי שֶׁ ד' בְּקֶרְבְּנוֹ אִם אֵין? אֹמֵר לָהֶם יִזְכֹּר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֶלֶק, עַד כֹּאן לְשׁוֹנוֹ. נִמְצָא- בֵּיאַת עֲמֶלֶק הִיתָה עַל אֲשֶׁר אִמְרוּ וַיְהִי שֶׁ ד' בְּקֶרְבְּנוֹ, לְכִךְ צִיָּה אַחַר שֶׁעָשׂוּ נִקְמָה בְּעֲמֶלֶק יְבִנוּ בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, אֲשֶׁר שֵׁם שׁוֹכֵן ד' בְּקֶרְבָּם..."

(רבי יוסף חיים מבגדד, בניהו בן-יהוידע, שם)

[7] "...קודם-כל: הקמת מלכות ישראל, הַסָּדֵר הַשְּׁלֵם שֶׁל הָאוֹמָה. וְאַחֲר־כֵּךְ מְחִיַת עֲמֶלֶק שֶׁמְשַׁלִּימָה אֶת עֲנָן הַמַּלְכוּת. וְלְבַסּוֹף - בְּנֵן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ. לְאַחַר הַמְצָב הַנּוֹרְמָלִי הַשְּׁלֵם שֶׁל בְּנֵן הָאוֹמָה בְּמַלְכוּת, בְּחִיּוֹב וּבְשִׁלִּילָה, מְגִיעִים לְבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְלְהַשְׂרָאֵת הַשְּׁכִינָה בְּתוֹכָם, בְּתוֹךְ הָעַם הַזֶּה הַיּוֹשֵׁב בְּאַרְץ הַזֹּאת..." (שיחות הרב צבי יהודה, שמות, עמ' 319-318)

"כשבאים אלי אנשים בתביעה שהגיע הזמן לבנות את בית-המקדש, אני אומר להם: מה שאתם תובעים אינו נובע מריבוי תורה שבכם אלא ממיעוט תורה...כשם שיש מצנה לבנות בית-המקדש, כך גם קיים סדר למצוות. בגמרא וברמב"ם מפורש שמינוי מלך קודם למלחמת עמלק, ומלחמת עמלק קודמת לבנין הבית. יש כאן סדר, והוא אינו דבר שבמקרה. כשם שיש מצוות, כך יש סדר למצוות. מה המובן של מְחִיַת עֲמֶלֶק, ומהי ממשות עמלק באומות-העולם, לא נתברר עדיין; אבל ברור הוא שהעמדת מלכות, כלומר - העמדת הנהגה לאומה, קודמת לבנין בית-המקדש... אתם רוצים לבנות את בית-המקדש? קודם כל נבסס את מלכות ישראל" (שיחות הרב צבי יהודה)

[8] "..." וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדַמוֹנִי. אָמַר רַבִּי חֲגִי בִשְׁם רַבִּי יִצְחָק: בְּזָכוֹת יוֹלֶקְחָתֶם לָכֶם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן (ויקרא כב) אָנִי נִגְלָה לָכֶם רִאשׁוֹן... וּפּוֹרֵעַ לָכֶם מִן הָרִאשׁוֹן, זֶה עָשׂוּ... וּבּוֹנָה לָכֶם רִאשׁוֹן, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דְּכִתִּיב בֵּיהּ 'כֶּסֶף כְּבוֹד מְרוֹם מִרְאשׁוֹן' (ירמיה ז), וְאֵבִיא לָכֶם רִאשׁוֹן, זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, דְּכִתִּיב בֵּיהּ 'רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַגָּת הַנָּסִי' (ישעיה מא) (בראשית רבה, סג; ח)

[9] "..." וְהוֹטַעַם, כִּי אֵין כֶּסֶף שְׁלָם עַד שִׁיעֵשָׂה נִקְמָה בְּעַמְלֵק, וְאֵין כֶּסֶף שְׁלָם אִי אִפְשָׁר לְבַנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כִּי הוּא כֶּסֶף כְּבוֹד ד' וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם..." (רבי יהונתן אייבשיץ, יערות דבש, א; יז)

[10] "..." וְכַשְׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, צִיָּנָה לְעַמְלֵק לִפְרַע מֵהֶם וּלְהַגְלוֹתָם וּלְהַחְרִיב אֶת אֶרֶצָם, עַל יְדוֹ הַחְרִיב בְּרִאשׁוֹנָה וּבִשְׁנִיָּה, דְּכִתִּיב 'יִזְכּוֹר ד' לְבְנֵי אָדָם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם' (תהלים קלו, ג)..." וְכַשְׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, בְּהֵם הוּא מֵיִסָּר אוֹתָם... עָשׂוּ הָרָשָׁע שְׁנֵאמַר בּו 'הָאוֹיֵב תִּמּוּ חֲרָבוֹת לְנִצְחֵי וְגוֹי' (תהלים ט, ז), וְכִתִּיב 'יִדִּי לְעוֹלָם יֵשֵׁב, כּוֹנֵן לְמִשְׁפַּט כֶּסֶף' (שם ח), כִּי אִזּוּ יִהְיֶה הַכֶּסֶף שְׁלָם וְהַשֶּׁם שְׁלָם, וְעַל אוֹתוֹ הַעֵת נֵאמַר 'נִכּוֹן כֶּסֶף מֵאִזּוּ מַעוֹלָם אֶתְהִי' (תהלים צג), וּמִתִּי יִהְיֶה נִכּוֹן? בּוֹזְמָן שִׁיאֲמָרוּ 'ד' מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבִשִׁי. וּמִתִּי יֵאמָרוּ כֵּן? בּוֹזְמָן שִׁיְהִי יִשְׂרָאֵל יִשְׁתַּלֵּם בְּבֵית ד' '..." וְכִנְגַד אָדָם אָמַר 'יָם אֶ-ל' וְתִצְדָּךְ לְנִצְחָה, וְתִצְדָּךְ וְיִסְתַּדְּךָ מֵאֶהֱלֵךְ, וְשִׁרְשָׁךְ מֵאֶרֶץ חַיִּים. סָלְחֵי' (תהלים נב, ז). וְאָמַר שִׁיעֵקֶר מֵאֶרֶץ הַחַיִּים לְנִצְחָה, אִזּוּ יֵאמָרוּ יִשְׂרָאֵל 'וְאֵנִי כְּזֵית רַעֲנָן בְּבֵית אֱלֹקִים, בְּטַחְתִּי בְּחֶסֶד אֱלֹקִים עוֹלָם וְעַד' (שם ט)..." (רבי יעקב סקילי, תורת המנחה, דרשה כח)

[11] "הַנְּבוּאָה, הַצּוֹפָה בְּרוּחַ א-לֵהִים חַיִּים אֶל נְשִׁמַּת גּוֹי וְאָדָם, הַעֵידָה עַל גִּזְעַ עַמְלֵק - שְׁנִיגוּדוֹ לְאוֹר יִשְׂרָאֵל הוּא נִיגוּד עֲצָמֵי - שְׁתִּרּוּפָה אֵין לוֹ כִּי אִם מְחֹת זְכָרוֹ, כְּדִי לְיִשֵּׁר אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁל הַתּוֹלְדָה הַיִּשְׂרָאֵלִית מֵאֲבֵן הַמִּכְשׁוֹל הַיּוֹתֵר גָּדוֹל. זֶאת הַנְּבוּאָה בְּעֲצָמָה הִיא הַצּוֹפִיָה הַלִּיכּוֹת הָאָדָם אֶל אוֹשֵׁר הַשְּׁלָם וְעֵדֶנָה הָאֵהָבָה הַיּוֹתֵר בְּהִירָה. כִּשְׁבּוֹא יוֹם וְהָאֲנוּשִׁיּוֹת לֹא תִמְצָא לָהּ כֹּל צוֹרֵךְ בְּשׁוּם מַפְעַל שֶׁל שְׁנָאָה- בְּטוֹחִים אֲנִי שֶׁאִזּוּ זְכָר עַמְלֵק כֶּבֶר קָלָה וְאֵינּוּ..." (הראי"ה קוק, מאמרי הראי"ה עמ' 508)